SISÄMINISTERIÖ **Muistio** **Liite**

Hallitusneuvos

Eero Koskenniemi

VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖS SUOMEN KABULIN-EDUSTUSTON ASEMAMAASTA PALKATTUJEN JA MUIDEN RYHMIEN OTTAMISESTA SUOMEEN

Ulkomaalaislain 93 §:n mukaan valtioneuvosto voi yleisistunnossaan päättää ulkomaalaisten ottamisesta Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi. Ehdotus valtioneuvoston päätökseksi valmistellaan yhteistyössä sisäministeriön, ulkoministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön kesken.

Afganistanin turvallisuustilanne on Suomen, kumppanimaiden ja kansainvälisten toimijoiden arvion mukaan heikentynyt merkittävästi sen jälkeen, kun kansainvälisten joukkojen vetäytyminen maasta alkoi toukokuussa 2021. Jos Afganistan ajautuu syvemmälle epävakauteen tai Taliban nousee valtaan, kansainväliseen kriisinhallintaan osallistuneille valtioille työskennelleisiin afgaaneihin voi kohdistua merkittävä kostotoimenpiteiden uhka johtuen heidän suhteestaan näihin työnantajavaltioihin. Suomi on osallistunut Naton ISAF- ja RSM-operaatioihin, ja siten uhan arvioidaan kohdistuvan myös Suomen valtiolle työskenteleviin tai työskennelleisiin henkilöihin. Esityksen lähtökohtana on näkemys siitä, että Suomen valtiolla on ulkomaalaislain (301/2004) 93 §:ssä tarkoitettu erityinen humanitaarinen peruste ottaa maahan niitä henkilöitä, jotka ovat vaarassa joutua tällaisten kostotoimenpiteiden kohteeksi johtuen työsuhteestaan Suomen valtioon.

Kyseessä on useiden kumppanimaiden jakama perustelu. Useilla muilla Kabulissa läsnä olevilla tai olleilla kriisinhallintatoimiin osallistuneilla mailla (esim. Norja, Tanska, Alankomaat, Saksa, Ranska, Italia, Iso-Britannia, Yhdysvallat, Kanada, Australia) on käytössä erityismekanismit sekä kriisinhallintajoukkojen että suurlähetystön palveluksessa oleville tai olleille asemamaasta palkatuille henkilöille. Useilla mailla on mahdollisuus humanitaaristen viisumien myöntämiseen harkinnanvaraisesti. Suomella ei ole aikaisempaa erityismekanismia, eikä Suomen Kabulin-edustustossa ole mahdollisuutta viisumihakemusten käsittelyyn. Suomella ei ole lainkaan käytössään kansallista viisumia. Schengenin viisumisäännöstö ei lähtökohtaisesti mahdollista viisumin myöntämistä tilanteessa, jossa henkilö aikoo pysyvästi asettua Schengen-alueelle. Siten ensisijainen keino olisi saada henkilöt suoralla lennolla Suomeen UlkL 93 § perusteella myönnettävän oleskeluluvan perusteella. Tässä tapauksessa edustusto voi kirjoittaa ko. henkilöille laissez passer -asiakirjat tarvittaessa matkustamista varten.

Suomen suunnitelma henkilöiden ottamiseksi Suomeen on järjestetty vaiheisiin. Esityksen kohteena oleva päätös koskee vain ensimmäistä vaihetta.

Sisäministeriön johtamassa poikkihallinnollisessa valmistelussa (SM, UM, TEM, PLM, Migri, VM, Supo, Rajavartiolaitos) on päädytty esittämään Suomeen otettavaksi ensimmäisessä vaiheessa henkilöitä, jotka ovat tällä hetkellä tai ovat lähiaikoina (1.1.2021 jälkeen) olleet työsuhteessa Suomen valtioon mukaan lukien näiden samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet ja täysi-ikäiset naimattomat lapset. Ajallinen rajaus perustuu tarpeeseen toimia mahdollisimman nopeasti, mikä mahdollistuu, koska henkilöiden taustat ovat tiedossa ja peruste humanitaariselle maahan otolle on perusteltavissa nykyisen tai viimeaikaisen työsuhteen ja siihen liittyvän uhan perusteella. Aikarajauksessa on huomioitu, että henkilöiden työsuhteen päättymisestä ei ole kulunut niin kauan aikaa, että maahanottopäätös edellyttäisi tarkempaa yksilöllistä harkintaa ja henkilöiden taustojen lisäselvitystä. Lisäksi esitetään siirrettäväksi Euroopan unionin ja puolustusliitto Naton pyyntöihin perustuen näiden järjestöjen palveluksessa olevia tai olleita henkilöitä

perheenjäsenineen Suomeen. Järjestöt ovat esittäneet Suomelle pyynnön osallistua vastuunjakoon muiden valtioiden ohessa.

Mahdollisissa myöhemmissä vaiheissa, jotka eivät sisälly tämän päätöksen piiriin, tarkastellaan mahdollisuuksia muiden Suomen valtion ryhmien avustamismahdollisuuksia humanitaarisista syistä. Tällaisia ryhmiä voisivat olla ainakin suurlähetystön ja puolustusvoimien palveluksessa olleet asemamaasta palkatut henkilöt, joiden työsuhde on päättynyt ennen 1.1.2021, Suomen suurlähetystön turvaurakoitsijat sekä Suomen rahoittamien kehitysyhteistyöhankkeiden palveluksessa olleet henkilöt.

ESITYS

UM, SM ja TEM esittävät, että ensimmäisessä vaiheessa Afganistanista otetaan ulkomaalaislain (301/2004) 93 §:ssä tarkoitetulla erityisellä humanitaarisella perusteella Suomeen yhteensä enintään 130 henkilöä, jotka ovat tai ovat olleet Afganistanissa työsuhteessa Suomen valtioon tai jotka ovat tai ovat olleet EU-instituutioiden tai Naton RSM-operaation palveluksessa näiden samassa taloudessa asuvat muut omaiset mukaan lukien.

Kohdassa 1 mainitut henkilöt jakautuvat seuraavasti:

i) Suomen Kabulin-suurlähetystön nykyiset asemamaasta palkatut, enintään 40 henkilöä näiden samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet ja täysi-ikäiset naimattomat lapset mukaan lukien.
ii) Suomen Kabulin-suurlähetystön kanssa työsuhteessa 1.1.2021 jälkeen olleet entiset asemamaasta palkatut työntekijät, enintään 10 henkilöä näiden samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet ja täysi-ikäiset naimattomat lapset mukaan lukien.
iii) Euroopan unionin Suomelle osoittaman pyynnön osallistumisesta vastuunjakoon EU:n instituutioiden palveluksessa olleiden asemamaasta palkattujen suojelemiseksi mukaisesti enintään 50 henkilöä näiden samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet ja täysi-ikäiset naimattomat lapset mukaan lukien.
iv) Naton Suomelle osoittaman pyynnön osallistumisesta vastuunjakoon kriisinhallintaoperaatio Resolute Support Missionin palveluksessa olleiden henkilöiden suojelemiseksi mukaisesti enintään 30 henkilöä näiden samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet ja täysi-ikäiset naimattomat lapset mukaan lukien Naton toimittaman listan mukaan.

Operaation joustavan toteuttamisen mahdollistamiseksi on tarkoituksenmukaista, että operaation käynnistämiseen sisältyy harkinnanvara, joka liittyy Afganistanin tilanteen kehittymiseen ja vallitseviin olosuhteisiin. Näistä syistä esitetään, että operaatio käynnistetään ulkoministerin päätöksellä. Käytän nössä Suomen suurlähetystön diplomaattisen henkilökunnan evakuoiminen tai väliaikainen tai pysyvä sulkeminen turvallisuuskehityksen jatkuessa nykyisen kaltaisena olisi keskeinen käynnistävä tekijä.

Taloudelliset vaikutukset

Henkilöiden siirtäminen Suomeen toteutetaan valtion järjestämällä tilauslennolla. Arvioidut kustannukset ovat noin 700 000 euroa. Kustannukset saattavat kasvaa turvallisuustilanteen heiketessä, jolloin palveluntuottajan vakuutusmaksut kasvavat. Menot katetaan valtiovarainministeriön momentilta ”28.99.96 Ennakoimattomat menot”. Momentin määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.